

Årsrapport 2020 fra ekstern fagfelle

Metodeundervisningen på bacheloruddannelsen i Medier og Kommunikation

Udarbejdet af Kim Schrøder, professor i Kommunikation, Roskilde Universitet, Danmark

Den 5. juli 2021

Universitetet i Bergen

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Institut for Informasjons- og Medievitenskap

Programrådet for medier og kommunikasjon

Indledning

Denne rapport er min tredje rapport som ekstern fagfelle, efter at jeg tiltrådte som programsensor/ekstern fagfelle i 2018. Efter at 2018-rapporten evaluerede Masteruddannelsen i Medier og Kommunikation, og 2019-rapporten evaluerede Bacheloruddannelsen i Medier og Kommunikation (med særligt fokus på styrkelsen af digital kompetence, udbygning af mulighederne for valgfrie kurser, og en ændret dimensionering af kurserne) har Programrådet i denne omgang ønsket, at jeg sætter fokus på kvaliteten af metodeundervisningen på Bacheloruddannelsen i Medier og Kommunikation.

Oprindeligt var det planen, at denne evaluering også skulle omfatte international udveksling, dens organisering, eksisterende aftaler med udenlandske universiteter, og de studerendes udbytte. Som følge af nedlukningen af al international rejseaktivitet pga. Covid-19 blev det besluttet at udsætte denne evaluering til forholdene er normaliserede.

Årsrapporten er udarbejdet ifølge de retningslinjer, der fremgår af Det samfundsvitenskapelige fakultets "Programevaluering av ekstern fagfelle 2020".

Når rapporten heller ikke i år går minutiøst ned i alle de uddannelsesaspekter, som nævnes i retningslinjerne, skyldes det – ud over programrådets ønske om fokus på kvalitet i metodeundervisningen – også de vilkår for arbejdet, som skyldes Covid19-situationen. Det har ikke været muligt at opnå det tætte, detaljerede indtryk af bacheloruddannelsen, som er afhængigt af tilstedeværelse i miljøet og personlige samtaler med uddannelsens videnskabelige personale, og ikke mindst de studerende på uddannelsen. Rapporten er således i høj grad dokumentbaseret, og inddrager i mindre omfang – baseret på Zoom-samtaler - de måder, hvorpå forskellige 'stakeholders' oplever metodeundervisningen.

Vilkårene for min udarbejdelse af Årsrapporten for 2020

Retningslinjerne "Programevaluering av ekstern fagfelle" nævner blandt programsensors opgaver, at vedkommende "skal besøge fagmiljøet en gang per år...osv." Covid19-situationen har fortsat i 2021 umuliggjort dette centrale element i programevalueringen.

Som allerede nævnt i Indledningen har det spillet ind på mine muligheder for at vurdere dette års emneområde, at jeg ikke gennem besøg i Bergen har haft mulighed for direkte personlig kontakt med nøglepersoner i forbindelse med forvaltningen af uddannelsen (programrådet), drøftelser med kursusansvarlige lærere om deres erfaringer, eller med studerende om deres oplevelse og vurdering af metodeundervisningen. I 2018-årsrapporten om masteruddannelsen var netop et 2-timers rundbordsmøde med otte studerende afgørende for min forståelse af programmet.

Vanskeligheden består især i at forstå hele det uddannelseskompleks, som metodeundervisningen på bacheloruddannelsen i Medier og Kommunikation udspiller sig i, og dermed at forstå, hvordan uddannelsen tænkes, opleves og fungerer 'on the ground'. Jeg har dermed ikke umiddelbart kunnet forfølge pludseligt opståede problemstillinger og behov for opklaringer og uddybninger, sådan som tilstedeværelse i fagmiljøet over flere dage ville have muliggjort.

Jeg har dog haft stor nytte af de samtaler med en række nøglepersoner, som jeg efter forslag fra programrådsleder Synnøve Skarsbø Lindtner og universitetslektor Anders Lysne har gennemført via Teams og Zoom i løbet af juni 2021. Det drejer sig om følgende:

Professor Hallvard Moe

Universitetslektor Anders Lysne

Professor Knut Helland

Kommunikationsrådgiver, freelancefotograf Vilde Fagerland (tidl. studerende, MA 2020)

PhD-studerende Ingeborg Hedda Paulsen (tidl. studerende, MA 2018, BA i PR og kommunikation)

Dagsordenen for disse samtaler har med variationer været denne:

- I hvilke bachelorkurser (obligatoriske, primært) indgår (dig bekendt) 'metode' som eksplicit element?
- Hvordan er fordelingen på uddannelsen imellem og samspillet imellem
 - kvantitative og kvalitative metoder?
 - traditionelle og digitale metoder?
- Hvordan indgår metode i masteruddannelsen?
- Har du en mening om, hvorvidt uddannelsen bør oprette et selvstændigt metodekursus, eller om metodeundervisningen bedst foregår i tilknytning til tematiske kursers faglighed?
- (til tidligere studerende) Oplever du at metodeundervisningen har været tilstrækkelig og relevant for det arbejdsmarked, du har været/er på? Udgør den et tilstrækkeligt grundlag for dit professionelle virke?

Som udgangspunkt for disse samtaler har programrådsleder Synnøve Skarsbø Lindtner og studiekonsulent Trude Lome sørget for, at jeg har fået adgang til en række officielle dokumenter med henblik på forståelsen af metodeundervisningens omfang og indhold i bacheloruddannelsen. Det drejer sig bl.a. om følgende:

- Exfac-emner på SV- og Hum-fakulteterne
- Emnebeskrivelser (herunder Canvas-adgang til MEVI-100 emner) og gennemførselsdata
- Notat, udarbejdet på eget initiativ af Professor Jan Fredrik Hovden, 19. juni 2021: "Notat til programsensor om samfunnsfagleg metodekompetanse i bachelor- og masterløbet i medievitenskap ved Infomedia, med vekt på kvantitativ metodekompetanse" (Bilag 1)
- PhD-kursusbeskrivelse: "Schedule and Pensum for MET900 Digital Qualitative Methods Workshop", 13-16 September 2021, Faculty of Social Sciences, UiB.
- Sammenfattende programsensorrapport 2014-2017, af Bengt Johansson.

Min nedenstående vurdering af metodeundervisningen i bacheloruddannelsen, og ideer til mulige ændringer, skal læses i lyset af, at jeg opfatter min rolle som en udefra kommende katalysator, hvis eksterne blik på uddannelsen giver baggrund for et indspil og en anledning til at sikre, at man i miljøet selv løbende vurderer og forbedrer uddannelsen.

Vurdering af metodeundervisningen¹ på den eksisterende bacheloruddannelse i Medier og Kommunikasjon

Opdraget med at "vurdere hvilken metodeundervisning som gis (her trenger vi et overblik!)" på bacheloruddannelsen blev formulert således: "Vi kunne ønsket oss å gå nærmere inn på metodeundervisningen ved Medier og Kommunikasjon (...), om vi burde organisere denne annerledes, for eksempel ved å tilby et eget metodeemne?" (emails fra Synnøve Lindtner, 5. november 2020 og 20. maj 2021).

Bacheloruddannelsens emnebeskrivelser

Her gjennomgås kort de obligatoriske emner, med henblik på metodeaspektet:

MEVIX100 Introduksjon til media og kommunikasjon – introducerer medier og kommunikation som fagfelt. Metode nævnes ikke i beskrivelsen af mål, indhold og læringsudbytte, men indgår i undervisningsplanen med 3 forelæsninger i henh. samfundsvidenskabelige og humanvidenskabelige tænkemåder, og metoder i medievidenskab, samt en mindre metoderefleksionsopgave til mappeeksamen. *Metodebok for mediefag* indgår i kursislitteraturen med 4 kapitler om dokumentanalyse, tekstanalyse og kvalitative interviewer og feltobservation.

¹ 'Metode' omfatter i denne rapport både hvad man kalder 'metodologi' og 'metode'. Feltet opfattes i denne rapport både som måder og principper for tilrettelæggelse og design af medievidenskabelige undersøgelser af høj kvalitet, og som de konkrete videnskabelige værktøjer til analyse af medievidenskabelige fænomener og problemstillinger. Rapporten omhandler således ikke indføring i litteratursøgning, referenceteknik, akademisk skrivning og praktisk træning heri.

MEVI101 Institusjoner og bransjeforståing – introducerer til medieinstitutioner, -politikk og -økonomi, og til den norske mediebranche historisk og i nutiden. Metode ses ikke at have en selvstendig plass i emnet.

MEVI102 Mediebruk: teori og metode – introducerer til forskningen i forholdet mellom mediene og brukerne. 'Metode' inngår eksplisitt i emnetittelen og har en sentral rolle i emnebeskrivelsen: "innføring i sentrale kvalitative og kvantitative metodar (...) vekt på praktiske øvningar". Studentene lærer at gjennomføre egen kvalitativ datainnsamling og -analyse, og at analysere "ei avgrensa problemstilling om mediebruk ved å nytte enkle kvantitative analysemetoder", herunder innføring i et statistikkprogram. Undervisningen består på den kvantitative side av 3 forelesninger om kvantitativ metode, 2 kursutganger i datalab med opplæring i Stata, og praktiske oppgaver i datalab. Kvalitative metoder inngår med et tilsvarende omfang av innførende forelesninger, 4 metodeværksteder, og en obligatorisk gruppeoppgave med anvendelse av gruppeintervju.

MEVI103 Medieestetikk: fortolkning og analyse – gir en innføring i den digitale billedkultur. På metodeområdet introducerer emnet til 'humanistiske tilnærmingar og metodar som hermeneutikk, semiotikk, (...)".

MEVI104 Retorikk og strategisk kommunikasjon – gir en innføring i organisasjoners, interessegruppers og politiske partiers målrettede og planlagte kommunikasjon. Der introduseres til retorikk og argumentasjonslære.

Disse emnebeskrivelser gir inntrykk av en utdanning, hvor obligatorisk og eksplisitt kunnskap og ferdigheter i medievidenskabelig metode inngår i emnet MEVI102. I de øvrige emner fremstår 'metode' ikke som et 'mindset', om end der ser ut til at inngå metodisk-analytiske problemstillinger, især kvalitative, i varierende omfang. Digitale metoder til former for databaseret tekstanalyse, innholdsanalyse og feltarbeid nævnes ikke.

Samme inntrykk gir emneplanene for de parallelle, spesialiserte og valgfrie MEVI200-emner, og i det valgfrie emne *MEVI224 Medieteknologi og samfunn*. Også på 200-nivå er det kurset i *MEVI222 Mediebruk: identitet og samfunn*, der eksplisitt, systematisk og fordypende inndrager metodiske problemstillinger og ferdigheter; det gir ifølge emnebeskrivelsen "ei fordyping i sentrale metodiske tilnærmingar, men òg ei innføring i metodar som er særskilt relevante for å studera nye former for mediebruk. Gjennom arbeidet legg ein vekt på metodisk refleksjon og på samanhengane mellom kvantitative og kvalitative tilnærmingar, samt tilhøvet mellom teori og metode." Også her har kvalitativ metode vært dominerende. Jan Fredrik Hovden nævner dog som en undtagelse, at dette kursuset i høsten 2020 tildelte kvantitative metoder et større råderum, bl.a. med "konseptuelle (ikke statistiske) introduksjonar til faktor- og klyngeanalyse".

Sammenfattende kan man ut fra emnebeskrivelsene si, at de bachelorstudierende gjennom de obligatoriske nivå-100 kursuset får et vist kjennskap til et bredt spektrum av metodologi og metoder; at dette kjennskap især lærer seg imot kvalitative metoder, og at det ikke omfatter nyere digitale metoder. Det fremgår også, at den eksplisitt opøvede metodekompetence knytter seg til forskningsfeltet 'mediebruk', og ikke til forskningsfelter inden for medieinstitutioner og -produksjon eller medieinnhold, selv om metodekompetensen i et vist omfang er overførbart til disse felter.

Det er muligt, at nogle studerende gennem de ikke-obligatoriske kurser samler værdifulde metodiske kompetencer op. Der vil også være studerende – nemlig dem der gennemfører MEVI222 – der får et vist kendskab til digitale metoder. I Høstsemestret 2020 var det 14 studerende fra årgangen, der tog dette kursus.

Generelt er det derfor min vurdering, at kundskab og færdigheder på metodeområdet bør styrkes, så alle studerende gennem obligatoriske studieelementer tilegner sig nødvendige kompetencer, både hvad angår traditionelle kvantitative og kvalitative metoder, og med hensyn til en vis beherskelse af digitale metoder. Et sådant mål vil kunne opnås på flere måder, som jeg vender tilbage til nedenfor.

Undervisernes indtryk

Metodeundervisningen på Medier og Kommunikasjon skal ifølge de undervisere, jeg har talt med, ses i lyset af uddannelsens historiske arv. Uddannelsen er placeret på Det samfundsvidenskabelige fakultet, men er – ligesom uddannelsen på UiO, der er placeret på Det humanistiske Fakultet – en uddannelse der integrerer samfundsvidenskabelige og humanvidenskabelige fagligheder.

Af historiske årsager, der bl.a. handler om ansættelsespolitik, står de humanvidenskabelige og de blødere samfundsvidenskabelige metoder stærkest, mens det altid har været en udfordring at tilgodesede de kvantitative metoder i undervisningen. Med i billedet hører, at de fleste studerende 'stemmer med fødderne' til fordel for ikke-kvantitative metoder, når de vælger emne og tilgang til deres bachelor- og masteropgaver.

Når de vælger at arbejde med kvantitative metoder, er det overvejende 'content analysis' og surveys med enkle frekvenser og krydstabeller, der bliver anvendt, og ikke digitale metoder som fx log-data, scraping, digitale dagbøger, digitale netværk, osv.

Det skyldes ikke, at de udfordringer som den digitale kultur stiller samfundet overfor, ikke underkastes kritisk undersøgelse i uddannelsens forskningsmiljø, men de kritiske teori- og metodekompetencer, som er repræsenteret blandt forskerne, har kun i begrænset omfang fundet vej til emneundervisningen. Og i det omfang det så *har* fundet sted (fx kritiske perspektiver på 'big data' og surveillance capitalism i MEVI101 og MEVI201) kan man spørge, om det er synligt for de studerende i emnebeskrivelserne, og også om den håndværksmæssige metodekompetence tilgodeses?

I sin detaljerede analyse af kvantitative metoders svage stilling peger Jan Fredrik Hovden på de udfordringer, der handler om, at forudsætningen for at bedrive mere avancerede kvantitative analyseformer er et solidt fundament i matematik og statistik: "Tverrfagligheita i medievitenskap er eit gode – men også ei klar utfordring for metodisk fordjupning". Dette problem kan ikke løses inden for uddannelsens egne rammer.

Tidligere studerendes indtryk

Jeg gengiver her i kort form nogle af de indtryk, som tidligere studerende har berettet for mig. Der er naturligvis tale om en meget lille stikprøve, og om studerende hvis erfaringer med uddannelsen ligger to eller flere år tilbage.

Den ene af de to tidligere studerende husker metodeaspektet af bacheloruddannelsen således, at det var der ét kursus, der tog sig af, nemlig kurset i mediebrug. Hun var vældig godt tilfreds med dette kursus' blanding af metodeindføring og praktiske øvelser, og ikke mindst fifty-fifty opdelingen i kvantitative og kvalitative metoder, så hun havde gode metodeforudsætninger med sig til masteruddannelsen. Metodekundskaber er ikke så relevante for hende i hendes nuværende job, hvor hun mest arbejder med kreativ tekstproduktion, ikke mindst til sociale medier. Hun udtrykker en mild kritik af, at hele uddannelsen var meget "baseret på lineært TV"; hun ville gerne have haft mere fokus på digitale og sociale medier.

Den anden tidligere studerende husker, at "der var ét metodefag på uddannelsen", nemlig Mediebrug (NB hun taler om masteruddannelsen, da hendes BA-uddannelse er i PR). Dette kursus omfattede både kvantitative og kvalitative metoder, "så der var jo ingen tid til nogen af delene", og da hun ville bruge kvantitative metoder i sin masteropgave, måtte hun lære sig det "på nyt" (med god vejledning fra Jan F.H.). Hun fik på master-kurserne ikke forudsætninger for at analysere digitale og sociale medier, "selv om der var undervisere, der forstod sig godt på det, det fandt ikke vej til metodeundervisningen".

Muligheder for udvikling af metodeundervisningen på bacheloruddannelsen i Medier og Kommunikation

Det må være formålet med uddannelsens metodekompetence, at de studerende tilegner sig følgende katalog af metodiske indsigter (Alan Bryman, *Social Research Methods*, Oxford UP, 2012, xxxii):

- Overblik over de metodiske valgmuligheder, der er til rådighed for samfundsvidenskabelig og humanistisk forskning.
- Kendskab til de praksisser, som anvendelse af en valgt metode indebærer.
- Sikker håndværksmæssig beherskelse af relevante medievidenskabelige metoder.
- Kendskab til metoders ontologiske og epistemologiske grundlag.
- Beherskelse af de metodiske kvalitetskriterier (reliabilitet, validitet, generalisering).
- Kritisk blik for forskellige metoders stærke og svage sider.

Jeg ser to mulige scenarier for en styrkelse af metodeundervisningen på bacheloruddannelsen i Medier og Kommunikation, der kan sikre disse metodekompetencer: Et selvstændigt metodekursus eller en kraftig oprustning og systematisering af methodedimensionen i de eksisterende emner. En kombination af disse to er naturligvis også en mulighed.

1. Indførelse af dedikeret metodekursus

Min foretrukne model er nok oprettelsen af et egentligt, obligatorisk mindst 10-points metodekursus, der systematisk sikrer et metodisk fundament til analyse af det mediekulturelle univers, og som kan

suppleres med mere disciplinspecifikke metodeaspekter i viften af tematiske emner på 100- og 200-niveau.²

De to studerende mener begge, at det vil være bedst med ”et dedikeret metodekursus”, og ser det som afgørende, at metodeteoretisk kendskab kobles med praktiske øvelser, gerne også som eksamensform. Dette synspunkt vinder også genklang blandt flere af de undervisere, jeg har talt med. Det kan herigennem sikres, at alle studerende får en systematisk kundskab og færdigheder i:

- traditionelle samfundsvidenskabelige medieanalytiske metoder, dvs. basale, ikke-avancerede kvantitative metoder som indholdsanalyse og surveys (såvel egne som sekundærdata). Det forekommer ikke realistisk inden for den givne tidsramme at undervise de studerende i mere avancerede former for kvantitativ analyse, der forudsætter beherskelse af statistikprogrammer.
- traditionelle humanvidenskabelige medieanalytiske metoder, dvs. semiotik, billedanalyse, retorik og multimodal diskursanalyse.
- grundlæggende digitale metoder såsom webanalyse, dataindsamling af sociale medier, datavisualisering, netværksanalyse, kvalitativ netnografi, kvantitativ analyse af trafikdata, stordata og digitale tekststrukturer (fx journalistiske databaser).

Undervisningen skal omfatte både de klassiske metodeværktøjer, disse værktøjers digitale transformationer, og ’født-digitale’ metoder.

På flere danske universiteter er BA-metodeundervisningen organiseret i sådanne dedikerede kurser, i nogle tilfælde separate kurser i traditionelle metoder og digitale metoder. Jeg vedhæfter et dokument med eksempler til inspiration fra Aarhus Universitet, Københavns Universitet og Roskilde Universitet (MA)

2. Sikring af tilstrækkelige metodekompetencer udbredt over kursusporteføljen

Flere af mine kilder påpeger, er metodekompetence ikke bare et resultat af specifik oplæring i metoder løsrevet fra et genstandsfelt. Det er også den kompetence at kunne vælge og anvende hensigtsmæssige metoder i undersøgelsen af konkrete mediekulturelle fænomener. Derfor kan det også give mening at integrere metodeaspektet i beskæftigelsen med sådanne konkrete mediefænomener og feltspecifikke forskningsspørgsmål.

For at sikre en virkeligt bredspektret metodekundskab og –færdighed med stort set samme faglige dækningsområde som nævnt under den dedikerede model er det nødvendigt, at metodeaspektet *faktisk* opdyrkes og ’highlightes’ systematisk i det obligatoriske emneudbud – i forlængelse af den stærke fagtradition for, at man ikke skal skille det metodiske fra det faglige indhold. Det må sikres, at det bliver transparent, hvad uddannelsens forskellige emnekomponenter hver især bidrager med til den ønskede samlede metodekompetence.

² Jan Fredrik Hovden opstiller i sit notat den mulighed, at der oprettes to metodekurser på 200-niveau dedikeret til henh. kvantitativ og kvalitativ metode.

Uanset hvilken løsning der satses på, og også hvis der vælges en kombination, må udviklingsprocessen starte med en kollegial dialog, evt. nedsættelse af en 'task force' af emneansvarlige, der efter en gennemgang af den eksisterende metodeundervisning udvikler en overordnet metodestrategiplan (kaldet et 'forventningsnotat' af én af mine kilder) med klare målsætninger for en metodeundervisning, som implementerer strategiplanens mål for kundskaber og færdigheder.

For at sikre de nødvendige underviserkompetencer kan det overvejes, om løsningen i et vist omfang skal trække på institutinterne faglige samarbejder med fagfæller, jf. tilblivelsen af det tværfakultære PhD-kursus "Digital Qualitative Methods Workshop".

Jeg håber, at de ovennævnte refleksioner og vurderinger kan udgøre et indspil i og en klangbund for fortsat dialog i det medie- og kommunikationsfaglige miljø om sikringen af nødvendige og tilstrækkelige metodekundskaber og -færdigheder i bacheloruddannelsen.

Kim Schrøder

Ekstern fagfelle, professor i kommunikation